

vestlandsindeks™

KVARTALSVIS FORVENTNINGSINDEKS FOR VESTLANDSK NÆRINGS LIV

Oljenedturen brer om seg

LAVERE OPTIMISME

Både resultat- og forventningsindeksen faller til nye bunn-nivåer. Differansen mellom opplevd nåtid og forventninger til fremtiden har aldri vært så knapp.

SVAK SYSSELSETTING

Nedbemanningene siste halvår har vært større enn spådd i starten av 2015, og rammer også bedrifter som enten ikke er, eller bare delvis er relatert til olje- og gassektoren.

LAVERE INVESTERINGER

Den negative investeringsutviklingen innen olje og gass synes ikke over, mens investeringer i fastlandsøkonomien tyder å forbli noe mer stabil.

Fakta om Vestlandsindeks

Vestlandsindeks er en kvartalsvis temperaturmåler for næringslivet på Vestlandet utarbeidet av Sparebanken Vest i samarbeid med Respons Analyse, og ble første gang presentert februar 2012.

Dette er den 15. utgaven av Vestlandsindeks, og undersøkelsen ble gjennomført blant 700 bedrifter i perioden 19. – 31. august 2015. Bedriftene er tilfeldig utvalgt med to eller flere ansatte, fordelt på 200 bedrifter i Rogaland, 200 bedrifter i Hordaland og Møre og Romsdal og 100 i Sogn og Fjordane. Respondentene blir spurt om viktige indikatorer som for eksempel etterspørsel, sysselsetting, investering og markedsutsikter de tre foregående månedene og hvordan de forventer at utviklingen skal bli neste halvår.

Vestlandsindeks kan være mellom 0 og 100. Et tall over 50 indikerer at bedriftene har et positivt syn på den

økonomiske situasjonen og utviklingen, mens et tall under 50 indikerer pessimisme.

For tredje kvartal 2015 viser Vestlandsindeks en resultatindeks på 57,8 og en forventningsindeks på 59,1. Resultatindeksen viser bedriftenes opplevelse av markedssituasjonen de siste tre måneder mens forventningsindeksen viser bedriftenes forventninger til markedssituasjonen til de neste seks måneder. Tilsvarende tall for tredje kvartal 2014 var 62,2 og 64,5. I Vestlandsindeks 3/2015 har bedriftslederne i undersøkelsen i tillegg blitt spurt om nedgang i kinesisk økonomi påvirker bedriften direkte og hvorvidt den eventuelt påvirker positivt eller negativt. Bedriftene har også blitt spurt om en svakere norsk kronekurs har påvirket bedriftens utvikling, og om påvirkningen har vært positiv eller negativ.

Oljenedturen brer om seg

Vestlandsindeks 3/2015 viser at oljenedturen brer om seg på Vestlandet. Vestlandsbedriftene melder om svakere utvikling de siste tre månedene og resultatindeksen faller. Utviklingen er bredt basert på tvers av sektorer og fylker. Forventningsindeksen faller mer enn resultatindeksen, og det kan trolig tilskrives at den svake utviklingen vil vare lenger ved. En svak krone har foreløpig ikke bidratt til å løfte optimismen på Vestlandet.

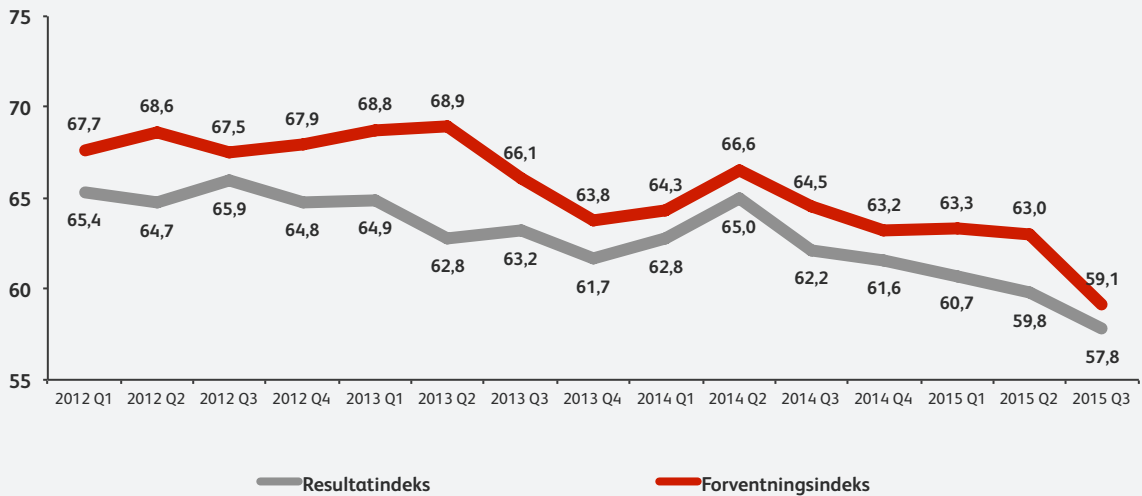
Resultatindeksen viser hvordan bedriftene har opplevd den økonomiske situasjonen de siste tre måneder. I tredje kvartal i år faller indeksen fra 59,8 til 57,8, og noterer seg på nok et bunn-nivå. Det er nå kun et marginalt flertall av bedriftene som var positiv til

utviklingen i tredje kvartal, mens andelen negative øker. De fleste underindeksene peker ned, og det er underindeksen for *shipping, transport og lagring* som er svakest. I denne næringen råder nå pessimismen ved at resultatindeksen havner på 46. Samtlige fylker opplever en reduksjon i resultatindeksen og det er også for dette kvartalet særlig Rogaland, med Stavanger i spissen, som faller på resultatindeksen. Resultatindeksen for Stavanger isolert ligger nå på 52. Det er ned fra en resultatindeks for denne byen på 64 i tredje kvartal 2014.

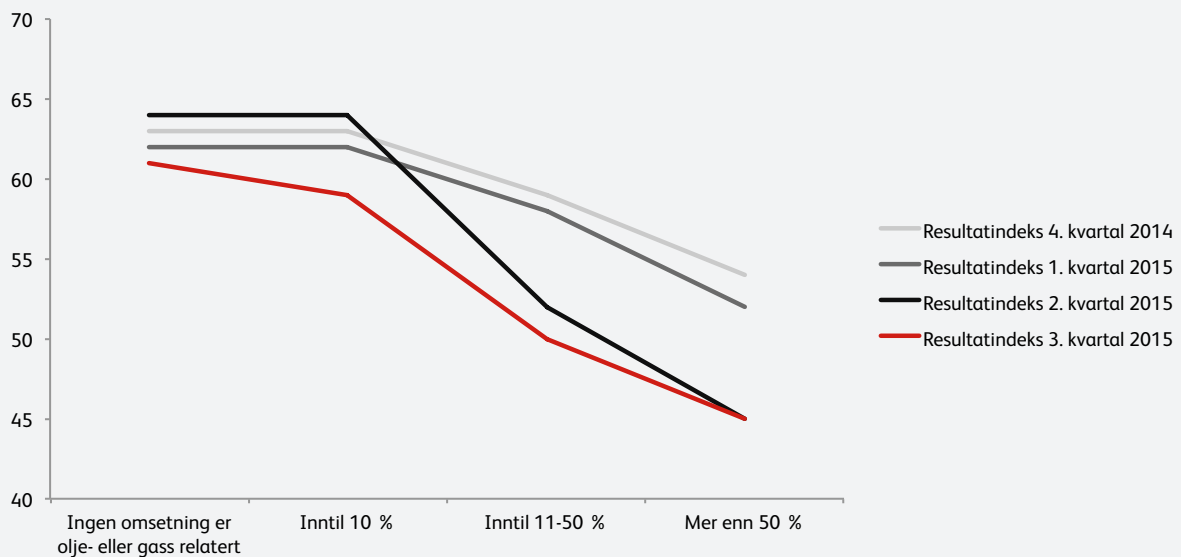
Bedriftene melder om svakere etterspørsel, og vi ser også et fall i underindeksene for lønnsomhet og utsalgspriser. Det er klare tegn til at oljenedturen brer om seg til fastlandsøkonomien.

Forventningsindeksen, som indikerer Vestlandsbedriftenes forventninger til utviklingen de neste seks månedene, faller mer enn resultatindeksen, men er

Resultat- og forventningsindeks

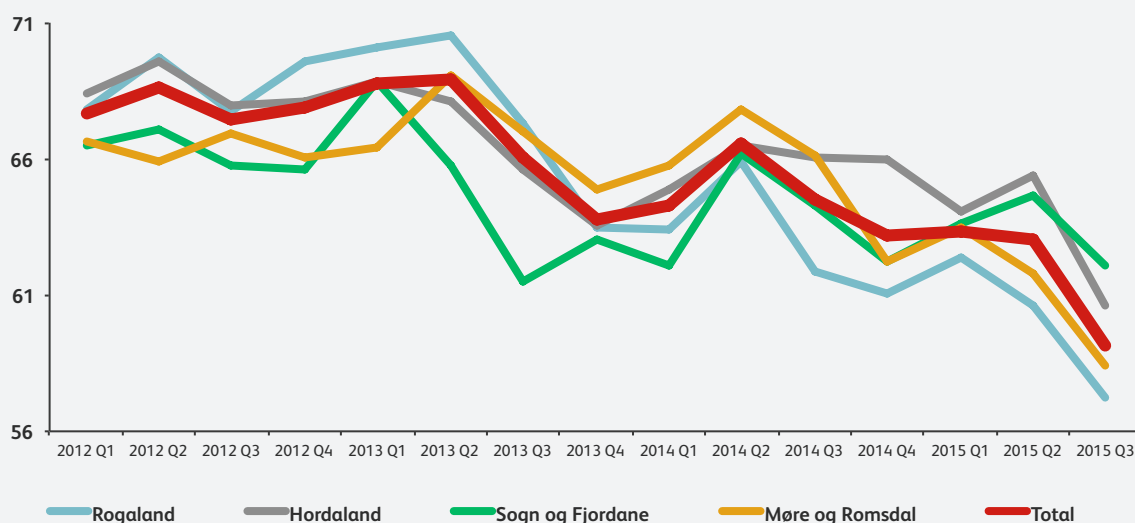
Resultatindeks 2014/2015 – etter omsetning mot olje eller gass

fortsatt høyere enn resultatindeksen. Differansen mellom nå – og fremtid har imidlertid krympet. Nedgangen i forventningsindeksen kommer primært i næringene *overnatting og servering, jordbruk, skogbruk og fiske* foruten *eiendom og finans*. Det forventede fallet i *overnatting og servering* harmonerer med at veksten i tjenestekonsumet forventes å avta fremover. For eiendom og finans kan svekkede forventninger til det neste halvåret relateres til økt usikkerhet knyttet til utviklingen i norsk økonomi fremover.

Optimismen er størst i Sogn og Fjordane og i bedrifter innenfor varehandel og tjenesteyting rettet mot husholdninger. Ikke uventet, er bedriftene i Rogaland mest negative til utviklingen de neste seks månedene. Særlig er det bedrifter innen shipping og transport, samt oljerelaterte bedrifter som rapporterer om de mest negative utsiktene. I Hordaland faller utsiktene mest med et fall på hele 4,8 punkter siden forrige kvartal. I Sogn og Fjordane, som er mer skjermet for oljenæringen, faller forventningsindeksen minst. På neste side følger forventningsindeksen for de ulike fylkene.

Forventningsindeks – totalt og etter fylke

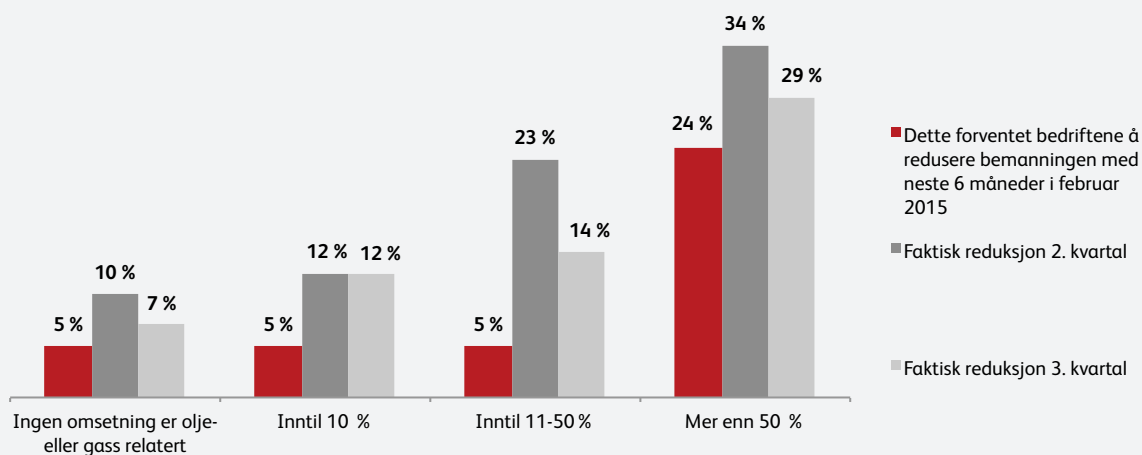

Syssetting

Underindeksen for syssetting er den svakeste av alle underindeksene. Det kan synes som om bedriftene har hatt et for optimistisk syn på syssettingen hittil i år.

Andelen som har redusert bemanningen er høyere enn hva bedriftene forventet at de skulle redusere i løpet av de kommende seks måneder da de ble spurt i februar 2015.

Forventet reduksjon mot faktisk reduksjon antall årsverk i Q2 og Q3

Vestlandsindeks indikerer dermed at reduksjonene i antall årsverk har vært kraftigere det siste halvåret enn det bedriftene trodde i starten av 2015. Det i seg selv er ikke så veldig overraskende, men tallene viser i tillegg at nedbemanningen i sterkere grad også rammer bedrifter som enten ikke er, eller bare delvis er relatert til olje- og gassnæringen.

I likhet med den totale utviklingen er det bedrifter med stor andel olje- eller gassrelatert omsetning som melder om reduksjon i antall årsverk.

Også bedrifter innen næringsgruppen *shipping, transport og lagring* trekker ned og ender opp på den negative siden av indeksen, med et totalt fall på

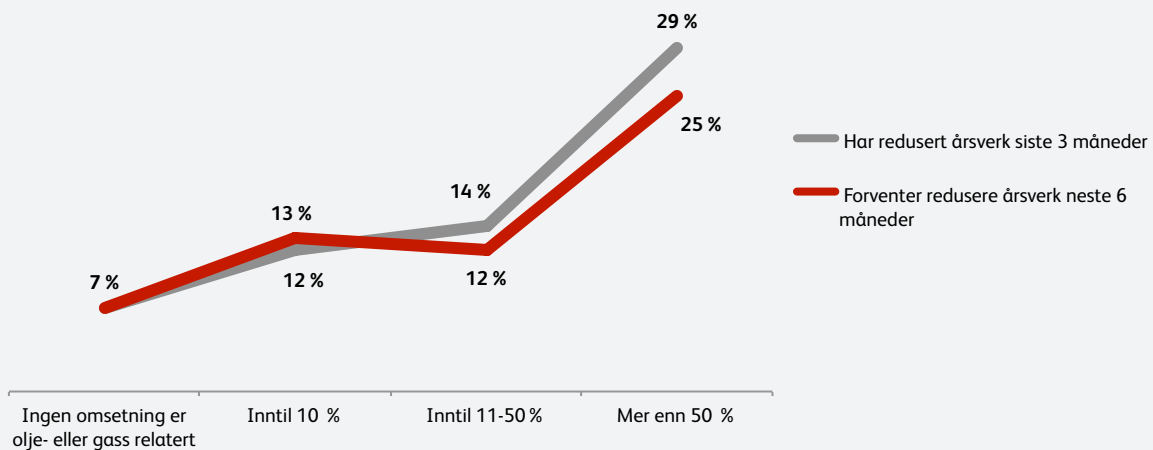
14,8 prosent. Svakere globale vekstutsikter bidrar også til å forklare nedgangen i denne næringen.

Ikke overraskende er det Stavanger, etterfulgt av Bergen, som kommer dårligst ut geografisk. Best ut kommer Sogn og Fjordane.

Av de som svarer at de har økt antall årsverk er majoriteten store bedrifter med stor andel av omsetningen rettet mot eksportmarkedet. Videre er det særlig bedrifter innen *bygg- og anlegg* som svarer at de har økt antall årsverk noe eller betydelig.

Vestlandsindeksen viser at oljebremsen rammer Vestlandet hardt og forplanter seg i større grad i fastlandsøkonomien. Den svake kronen har ikke klart å motvirke etterspørselssvikten, enda. Bunnen er trolig ikke nådd da bedriftene forventer å redusere antall årsverk ytterligere. Som det fremkommer i grafen under er det også fremover flest bedrifter som har omsetningen relatert til olje og gassvirksomhet som forventer å redusere, mens avstanden til dem som ikke er så sterkt eksponerte mot denne sektoren krymper.

Reduksjon i antall årsverk mot andel av omsetningen som er olje- eller gassrelatert.

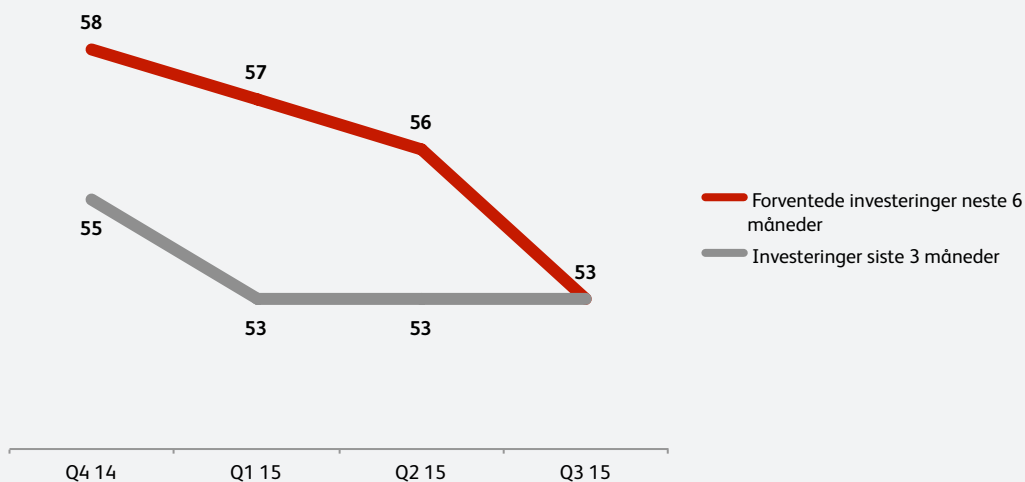
Investeringer

De synkende forventningene både i hovedindeksen og underindeksen sysselsetting er også gjeldende innenfor investeringer. I løpet av siste tre måneder har kun 17 prosent av bedriftene økt investeringene. Det er sammenlignet med 18 prosent i både første og andre kvartal 2015. Til tross for at utviklingen i løpet av 2015 har vært gjennomgående stabil, synker forventningene til investeringer neste seks måneder og lander på samme nivå som utviklingen siste tre måneder. Reduksjonen i forventede investeringer er særlig sterk innenfor bedrifter med stor omsetning

knyttet mot olje- og gasssektoren, som lander på en negativ forventning med indeksverdi på 46 for de neste seks måneder. Det fremkommer gjennom tall fra Vestlandsindeksen at den negative utviklingen i investeringer innen olje og gass ikke er over, men at investeringer i fastlandsøkonomien tyder å forbli noe mer stabil.

Av bedrifter som svarer at de forventer å øke investeringene fremover er det overvekt av bedrifter som eksporterer og det er overvekt av bedrifter som svarer dette i Bergen og i Sogn og Fjordane.

Investeringsindeks siste 12 måneder

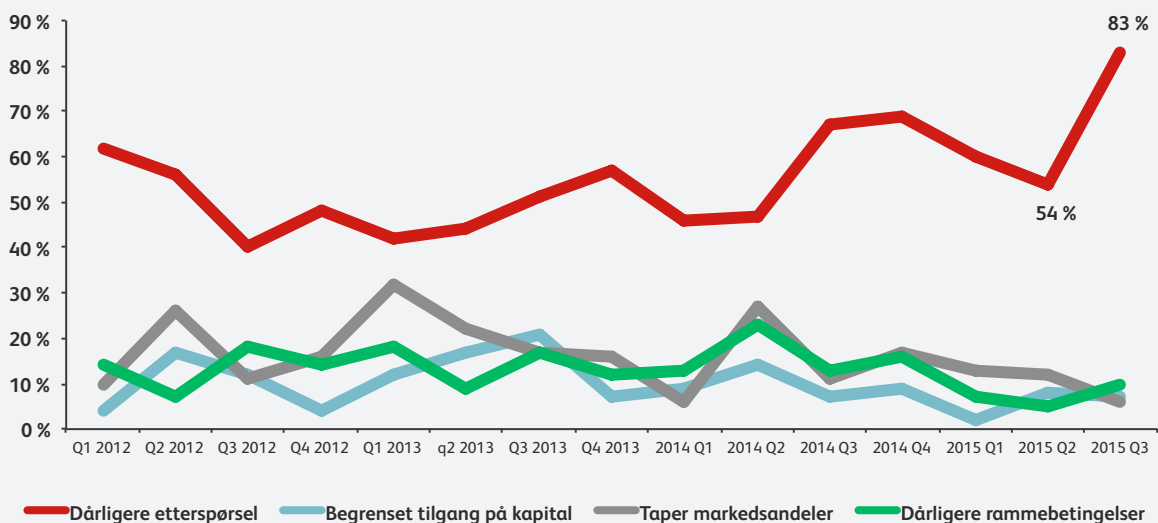

Økt usikkerhet i norsk økonomi

Det er mange økonomiske krefter i sving i Norge og verden. Det gjør det vanskeligere å forutsi effektene på hvordan disse kreftene vil slå ut i norsk økonomi.

Det er tydelige tegn til at norsk økonomi er rammet av en tradisjonell etterspørselsdrevet nedgangskonjunktur.

Årsaker til negativ markedsutvikling

Svakere etterspørsel

Oljeinvesteringenes vekstbidrag på norsk økonomi i perioden etter finanskrisen var store, men dette bildet er nå reversert. Oljeinvesteringene er ventet å falle mye i år og litt til de kommende årene. Det er utsikter til at den lave oljeprisen vil vedvare lenger enn det man tidligere har sett for seg, noe som vil forsterke fallet i aktiviteten i oljenæringen. Det rammer de som tilbyr sine varer og tjenester til oljesektoren og leverandørindustrien er her særlig rammet. Der

svekkes inntjeningen og sysselsettingen faller. Lavere aktivitet i leverandørindustrien rammer i neste omgang tjenesteytende næringsliv på fastlandet. Tjenesteytende næringslivet utgjør om lag 45 prosent av næringslivet.

Norge mot strømmen?

Det er klare tegn til at økonomiene i USA, Storbritannia og til dels Europa er på vei opp igjen med USA som motoren i det konjunkturelle

oppsvinget. Når norsk økonomi er på vei i motsatt retning blir motstykket en svakere kronekurs. Det virker som en støtdemper på norsk økonomi, ved å gjøre norske varer billigere målt i utenlandsk valuta, og dermed eksportbedrifter mer konkurransedyktige. Til tross for dette har hverken offisiell statistikk eller produksjonsindikatorer som Vestlandsindeks eller Norges Banks regionale nettverk vist noe særlig økt aktivitetsvekst i tradisjonell eksport på Vestlandet. Noe av forklaringen kan ligge i hva de forskjellige regionene i Norge eksporterer og hvem de eksporterer til. I 2014 ble den oljerelaterte eksporten anslått til om lag 125 mrd. kroner eller omtrent 5 prosent av fastlands-BNP. Det gjør næringen til Norges nest største eksportnæring, etter salg av olje og gass. Den oljerelaterte eksporten utgjorde i underkant av 1/4-del av fastlandseksporten i 2014.

Fallet i oljeinvesteringene skjer ikke bare på norsk sokkel, men det er en global nedtur, blant annet som følge av den lave oljeprisen. Behovet for oljeprodusenter å tilpasse seg et lavere oljeprisnivå gjennom lavere aktivitet og investeringer skjer derfor ikke bare på norsk sokkel. Den svake utviklingen globalt rammer norsk oljerelatert-eksport hardt. En svak krone synes ikke å demme opp for dette. På Vestlandet utgjør oljerelaterte næringer den største

eksportsektoren, etterfulgt av maritime-næringer og sjømat.

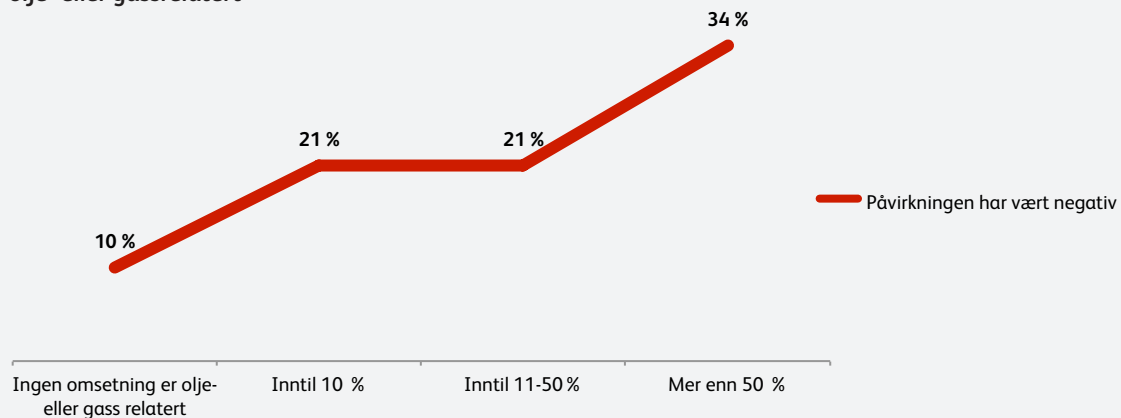
Hva med Kina?

Den kinesiske økonomien har vært en sterk drivmotor for hele verdensøkonomien de siste årene. Nå har farten i Kina bremsset og det er større usikkerhet rundt den økonomiske utviklingen i Kina. Kinas vekst har vært drevet av handel og industri. Det har tjent råvareproduserende økonomier som Norge vel, men voksende usikkerhet rundt Kinas økonomi demper råvare- og fraktpriser. Bedriftene innenfor industri og shipping, hvor inntjeningen er avhengig av utviklingen i råvare- og fraktpriser, melder i Vestlandsindeks om svakere etterspørsel fremover.

I Vestlandsindeks 3/2015 har vi spurt bedriftene om dette vil ha noen betydning for dem.

Svarene som fremkommer er at en svakere utvikling i kinesisk økonomi bare i begrenset grad vil ha noen direkte påvirkning på Vestlandsbedriftene. 15 prosent melder imidlertid at en svakere økonomi i Kina vil ha en negativ effekt, og det dess mer oljerelatert omsetningen til bedriften er, dess flere fremholder at svekket økonomi i Kina påvirker dem negativt.

Andel som mener at nedgangen i kinesisk økonomi har vært negativ mot andel av omsetningen som er olje- eller gassrelatert

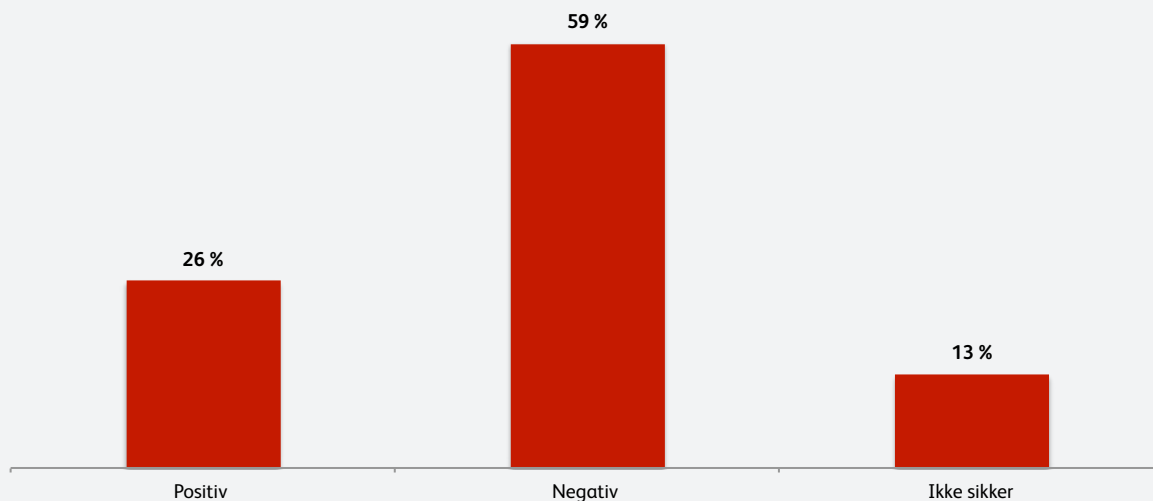

Svak krone dårlig nytt?

Den norske kronen har i løpet av det siste året svekket seg med omlag 21 prosent mot amerikanske dollar og 13 prosent mot euro. Det fremkommer i Vestlandsindeks at 1 av 4 bedrifter er påvirket av en svakere krone. Det er flest bedrifter innen næringene *Industri, kraft og oljeutvinning, varehandel, bilverksteder og annen tjenesteyting, jordbruk, skogbruk og fiske og overnatting og servering* som er påvirket av den svakere kronen.

Samtidig svarer majoriteten av bedriftene som er påvirket av en svakere krone at de er negativt påvirket. Samlet sett svarer 59 prosent at en svakere kronekurs har vært negativt for dem, mens 26 prosent sier det er positivt.

Har den svake kronekursen vært positivt eller negativt for din bedrift?

Bedrifter i følgende næringer sier den svakere kronekursen har vært positivt for virksomheten, og det er innen *overnatting og servering* (78%), *jordbruk, skogbruk og fiske* (66%), *eiendom og finans* (54%).

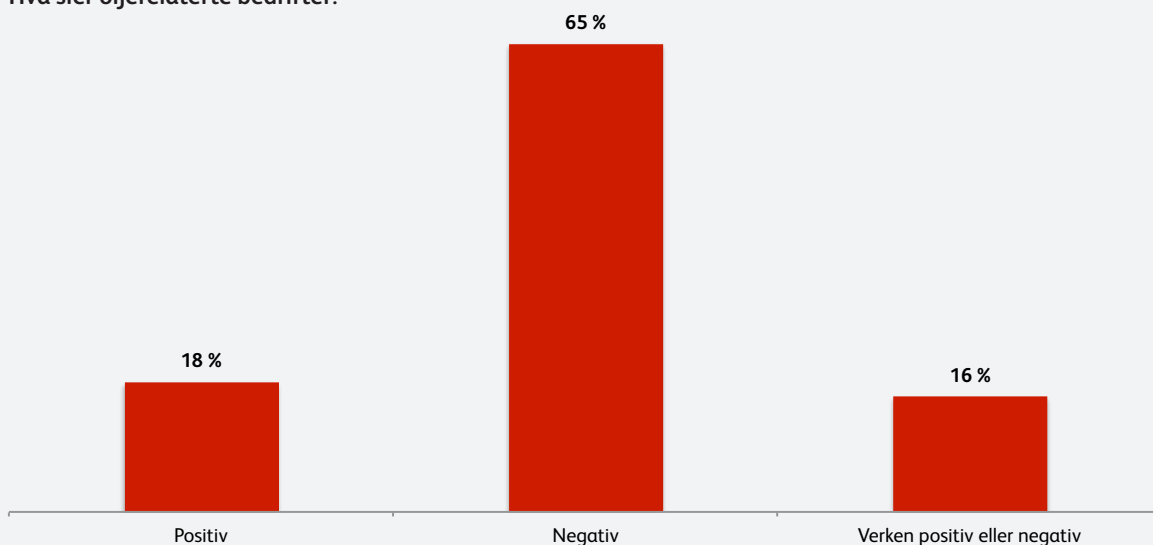
Bedrifter innen næringene *Shipping, transport og lagring* (83%), *varehandel og bilverksteder og annen tjenesteyting* (75%) og *bygg og anlegg* (74%) har på sin side overvekt av bedrifter som sier den svake kronen har vært negativt for dem.

Innen næringen *industri, kraft og oljeutvinning* er

imidlertid bildet noe delt på hvorvidt den svake kronekursen er godt eller dårlig nytt. 47 prosent sier det har vært positivt, mens 42 prosent sier det har vært negativt.

En annen måte å se effekten av en svakere kronekurs er ved å se svarene opp mot hvor sterkt bedriftenes omsetning er relatert til olje- og gassektoren. Da viser Vestlandsindeks at bedrifter hvis omsetning er tett korrelert med olje- eller gassektoren er negativt påvirket og 65 % av bedriftene svarer her at de er negativt påvirket av den svake kronekursen.

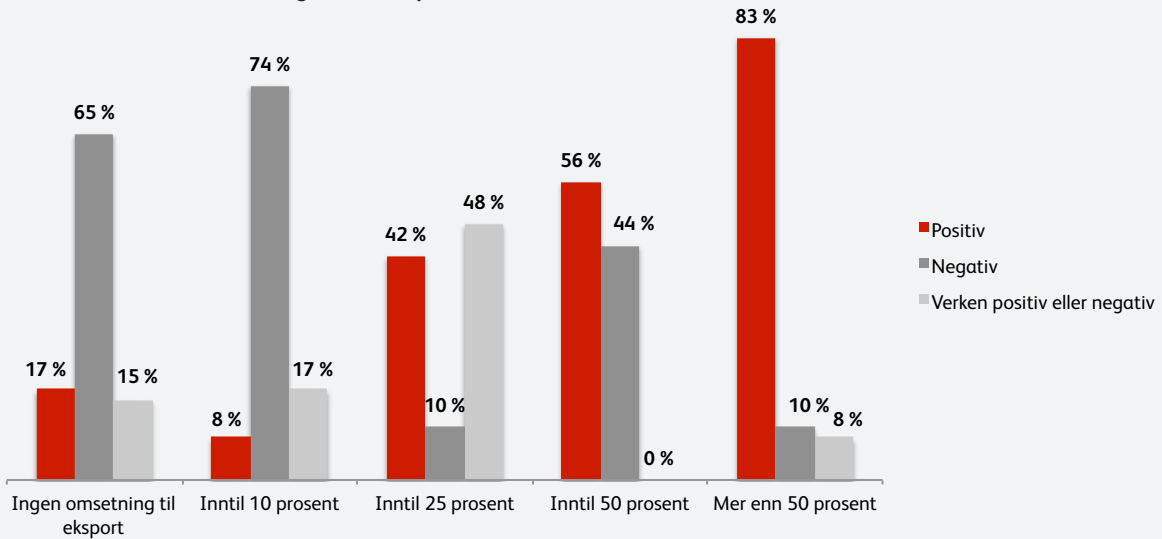
Har den svake kronekursen vært positivt eller negativt for din bedrift? Hva sier oljerelaterte bedrifter?

Skiller man mellom eksport- og importbedrifter viser Vestlandsindeks at 47 prosent av eksporterende bedrifter opplever den svake kronekursen som positiv, mot 43 prosent som opplever den som negativ. Det

er noe overraskende at det er såpass delt, og det indikerer at drahjelpen man kanskje hadde forventet å få av en svekket kronekurs tenderer til å være fraværende.

Hvor positiv eller negativ har den svakere kronkursen vært for din bedrift? Hva sier bedrifter med ulik grad av eksport?

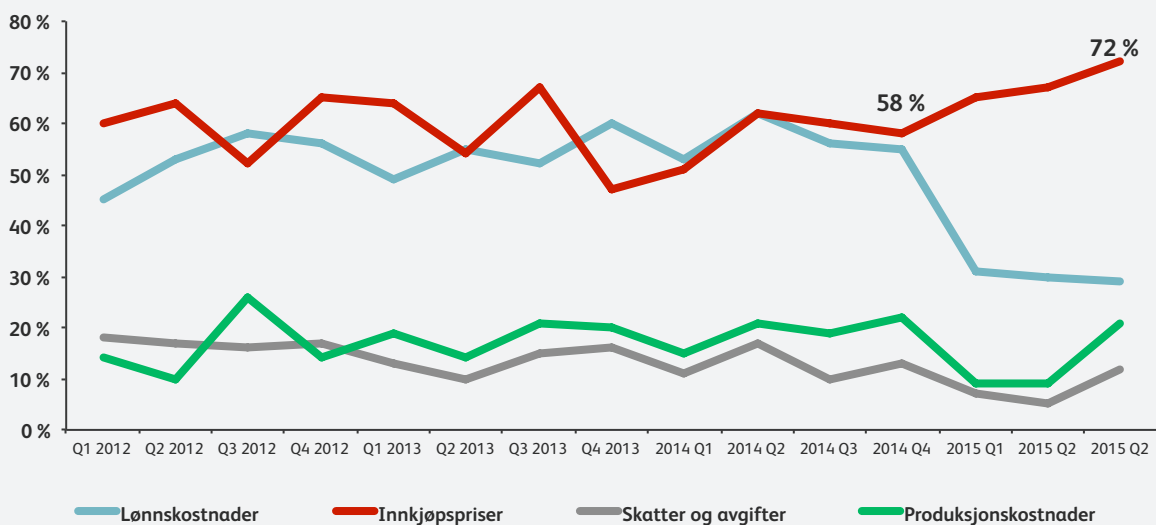
For importbedriftene er situasjonen motsatt. Det viser også Vestlandsindeks ved at 65 % av dem uten eksport sier svakere krone har vært negativt for bedriften. En svekket kronkurs demper inntjeningen og kostnadene må til slutt veltes over på prisen for å opprettholde lønnsomhet, og utviklingen i konsumprisen på importerte varer og tall fra Vestlandsindeks tyder på det siste.

Av kostnader som forventes å øke er det klar majoritet, 72 prosent av bedriftene, som sier at

innkjøpskostnader vil være den drivende faktoren bak økte kostnader. Videre forventer 67 prosent av bedriftene at de økte innkjøpskostnadene er korrelert med en økning i utsalgspriser. Innenfor varehandel svarer 84 prosent at økte kostnader er hovedårsaken til at utsalgsprisene vil øke.

Samlet sett svarer 18 prosent at utsalgspriser har økt noe de siste tre måneder, mens 21 prosent venter at prisene vil øke de neste seks måneder.

Hvilke kostnader har økt eller er forventet å øke i din bedrift?

VESTLANDSINDEKS.NO

